

Мр Здравка Радуловић
Народна библиотека Србије, Београд
zdravka.radulovic@nb.rs

Најновије библиографије у издању Централне народне библиотеке „Ђурђе Црнојевић“ на Цетињу

Централна народна библиотека Црне Горе „Ђурђе Црнојевић“, у оквиру својих истраживачких програма и редовних, законом предвиђених активности, има и сопствену дугогодишњу издавачку продукцију са препознатљивим едицијама (фототипска издања, посебна издања, библиографије, био-библиографије, серијске публикације и каталози), у домену библиотечко-информационих наука, библиографије и културне историје Црне Горе. У наведеним едицијама објављен је завидно велики број веома квалитетних издања, објављених као самосталне публикације или публикације у низу, које су најчешће резултат библиографских истраживања насталих у оквиру значајних националних пројеката.

Посебно значајну издавачку цјелину чини едиција *Библиографије*, где свакако доминира највећи и најзначајнији пројекат црногорске културе, *Црногорска библиографија 1494-1994. године*. Централна фигура око које су се одвијали сви догађаји око реализације овог пројекта био је недавно преминули академик Душан Мартиновић (1933-2010). Велику одговорност и терет у организацији цјелокупног прикупљања грађе и преговора са будућим приређивачима, сносио је др Мартиновић лично, без обзира на Уређивачки одбор, који се релативно често састајао. Заложивши свој углед, стручност и широко образовање, био је енергија без које овај пројекат не би имао свој ток и постигнуте резултате, који су данас више него очигледни. Од 1984. године до данас, објављено је 29 свесака са скоро 200.000 библиографских записа, а у последњим припремама налазе се преостали томови, предвиђени као цјелина у пројекту *Црногорска библиографија 1494-1994. године*.

У овом пројекту наведени су критеријуми и правила на основу којих је требало одабрати и библиографски пописати штампану продукцију која је настајала у распону од 500 година. Као основ при избору грађе узет је територијални, национални и предметни принцип.

Унутар четири цјелине (I-IV том) предвиђено је да се библиографски попишу монографске публикације (I том), серијске публикације (II том), чланци објављени у серијским публикацијама и зборницима радова (III том) и књиге и чланци о Црној Гори и Црногорцима (IV том).

Црногорска библиографија. Т. III, књ. 15: Расправе чланци и књижевни радови у серијским публикацијама (1982-1985)

У току 2009. године објављена је и 15. књига III тома: *Расправе чланци и књижевни радови у серијским пу-*

бликацијама (1982-1985), коју је приредила Љиљана Липовина. Откако је 1998. године објавила своју прву библиографију из ове едиције, Љиљана Липовина се из године у годину појављује са новим публикацијама. До сада је објавила 7 књига библиографског карактера, где се потврдила као врстан библиограф. Њена најновија библиографија зачуђује својим обимом и бројем обрађених чланака. На 1.150 страна пописано је 17.153 библиографске јединице, што је, чини се, до сада највећи број јединица које су објављене у неком од томова *Црногорске библиографије*.

Библиографска грађа је сређена по УДК, а унутар група по азбучном распореду аутора или наслова чланака. Уз библиографију су урађени „Регистар аутора и преводилаца“, „Предметни регистар“ и „Регистар коришћених периодичних публикација“. Важно је напоменути да је црногорска периодика аналитички обрађена *de visu*, а чланци објављени изван Црне Горе највећим дијелом су преузети из серија А, Б, Ц, које су излазиле у оквиру текуће *Библиографије Југославије*, коју је до 2002. године издавао ЈУБИН.

Текућа Црногорска библиографија

Почетком рада на пројекту *Црногорска библиографија 1494-1994*. осамдесетих година, одлучено је да Централна народна библиотека започне рад на *Текућој библиографији монографских публикација*, која би била темељна грађа за будућу, ретроспективну библиографију. Примјењивани су исти критеријуми – територијални, национални и предметни. Пописана грађа је кумулирана на годишњем нивоу и објављивана у свескама *Библиографској вјесника*, а потом и као посебни отисци. За период од 1980-1987. године, објављено је осам свезака. Ради интензивних припрема и библиографске обраде грађе за потребе објављивања првих томова *Црногорске библиографије*, прекинут је рад на текућој библиографији.

Након 13 година, у Библиографском одјељењу, 2000. године, реактивиран је рад на текућој библиографији књига, почев од 1999. године. Рађена је по међународним библиографским стандардима, али записи нису креирани у бази него на листићима који су били основна грађа азбучно сређена, за публикавање годишњих библиографија.

Током 2002. године, Централна народна библиотека на Цетињу почиње припреме за рад на годишњим теку-

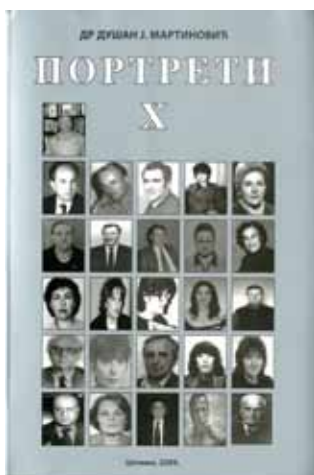
ћим библиографијама, чији ће се библиографски испис радити у COBISS програму и из локалне електронске базе ЦНБ. За избор грађе користи се комбиновани територијални, национални и предметни критеријум. Библиографија се ради на основу узајамног електронског каталога COBIV. CG., у складу са међународним стандардима ISBD(M) (International Standard Bibliographic Description for Monographs), ISBD(ER) (International Standard Bibliographic Description for Electronic Resources), комуникационим форматом за машинско читљиво каталогизирање и размјену библиографских информација – COMARC/B (Machine Readable Cataloguing Format) и *Правилником и иручником за израду абecedних каталога*, I и II, Еве Вероне. Ова библиографија, поред књига, садржи и попис некњижне грађе (карте, атласи и музикалије) у штампаном и електронском облику. Периодичност излагања ових свезака требала је бити годишња. Грађа се класификује и распоређује према систему Универзалне децималне класификације (УДК). У оквиру УДК група, јединице су разврстане азбучним редоследом.

До 2008. године, завршене су и објављене у штампаној форми текуће библиографије монографских публикација за 2002, 2003 и 2004 годину.

У периоду 2009-2010. изашле су 2 свеске текуће *Црногорске библиографије монографских публикација*, и то за грађу објављену 2005. и 2006. године. Библиографску грађу за обе свеске сакупио је и редиговао у локалној бази Милорад Миловић, руководиоца Библиографског одјељења. У „Предговору за 2005. годину“, приређивач наводи основне податке који се односе на методологију рада на овој библиографији. Веома је битно напоменути да текућа *Црногорска библиографија* нема искључиво територијални принцип као нпр. *Библиографија Србије*. У овој грађи присутни су и записи публикација које су објављене и обрађене у COBISS-у изван Црне Горе (критеријуми ретроспективне *Црногорске библиографије 1494-1994*). Један број записа преузет је из електронских COBISS база бивших југословенских република, а да се, при том, публикација не налази у фондовима библиотека укључених у Узајамну базу Црне Горе. Поступак избора и методологије рада великим дијелом одговара методологији рада на *Библиографији Србије*, која се од 2005. године ради у Народној библиотеци Србије.

Грађа је распоређена према УДК, а уз библиографију су урађени и „Регистар наслова“, „Именски регистар“ и „Предметни регистар“. За годину 2005. (штампана и објављена 2009) библиографски је обрађено 1.504 публикације, а за 2006. (објављена 2010) 1.843 публикације.

С обзиром на чињеницу да Библиографско одељење, поред своје пређашње основне дјелатности рада на ретроспективној библиографији, активно ради и на текућој библиографији како књига, тако и чланака објављених у периодици, излишно је говорити о њиховом квалитету, залагању и успјешности. Јак темељ и енергија најзначајнијих црногорских библиографа на челу са Душаном

Мартиновићем, још увијек се осјећа у раду тог одељења. Нове генерације неће превише заостајати за својим учитељима. Библиографи Централне народне библиотеке ЦГ „Ђурђе Црнојевић“ могу бити поносни на своје резултате. Они су најбољи примјер да јака мотивација, наглашен истраживачки порив и вјера у корисност онога чиме се баве, увијек доносе праве и најбоље резултате.

Портрети у едицији *Био-библиографије*

Био-библиографије настале су као едиција у којој се објављују биографски и библиографски подаци о значајним личностима за историју, културу, науку и умјетност Црне Горе. У оквиру ове едиције,

под називом *Портрети*, академик Душан Мартиновић је објавио 10 томова веома драгоцјених био-библиографских лексикона који пружају обиље корисних биографских и библиографских података о личностима које су својим стваралаштвом дале изузетан допринос развоју науке и културе у Црној Гори.

У *Портретима* објављеним у периоду од 1983-2009. године, обрађено је више десетина (159 имена) био-библиографија угледних личности које су, свака на свој начин, у црногорској културној историји оставиле незаобилазне трагове. Прву књигу *Портрети*, објављену 1983. године, посветио је зачетницима библиографског рада у Црној Гори и знаменитим библиографима тога времена, о којима се веома мало знало. Трудећи се да задовољи први критеријум по којем је вршио избор личности (научни и културни радници који су се бавили и библиографским истраживањима), није изостављао ни извањце који су се у оквиру свог научно-истраживачког рада бавили Црном Гором. Радећи на библиографијама и уједно прикупљајући податке за литературу о тим личностима, Мартиновић је, уз библиографије, увијек објављивао и врло квалитетне уводне текстове биографског карактера.

Портрети X, објављени у ЦНБ „Ђурђе Црнојевић“ 2009. године, посвећени су члановима Редакције *Црногорске библиографије 1494-1994*. и сарадницима који су учествовали у раду на овом значајном пројекту. Иако се један број личности нашао у неким од ранијих томова, аутор је у знак захвалности и признања за вишегодишњу сарадњу, са дјелимично измијењеним и допуњеним био-библиографским подацима, уврстио и њихова имена. У последњи том *Портрети* академик Душан Мартиновић уврстио је 25 имена, трудећи се да њихов библиографски допринос презентује што исцрпније, како би корисници имали потпунији увид у резултате њиховог научног и стручног рада.

И овај, десети том *Портрети* за многе ће постати неопходан реферални приручник, база и извор најдрагоцјенијих података. Идући увијек за корак испред савремених технологија електронског типа, примјењивих у раду на изради библиографија у Црној Гори, за свога живота, академик Душан Мартиновић постигао је зачуђујуће велике резултате, сразмјерне раду и неких институција, које се дугим низом година баве библиографско-истраживачким радом.